

УДК 378.011.3-051:793.3]:37.091.12:005.336.5
 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/62-1-51>

Олександр ЖИРОВ,
 orcid.org/0000-0002-6969-398X
 кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри хореографії

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
 (Полтава, Україна) zhyrov76@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА БАЛЬНОГО ТАНЦЮ

У статті досліджено теоретичні аспекти формування методичної компетентності педагога бального танцю. Доведено, що формування методичної компетентності майбутніх педагогів-хореографів бального спрямування має бути спрямованим на підготовку кваліфікованих, конкурентоспроможних на ринку праці випускників, спроможних до постійного професійного зростання та професійної мобільності. Визначено зміст поняття «професійна компетентність вчителя хореографії» та уточнено зміст поняття «методична компетентність педагога бального танцю». Здійснено порівняльний аналіз традиційної та сучасної моделі навчання бальним танцям (традиційна методика передбачає різноаспектну підготовку танцівників до участі у фестивалях, конкурсах і змаганнях, сучасна модель – базується на особистісно-діяльнісному підході і передбачає взаємопов'язане навчання/викладання, виховання та розвиток учнів засобами бального танцю з акцентом на формуванні вмінь міжособистісного спілкування, культури комунікації, творчого оволодіння технікою бального танцю, а також умінь самовдосконалення та самореалізації, урахуванні індивідуального досвіду та здобутків передових педагогів і танцювальних пар). Проаналізовано основні джерела формування методичної компетентності педагога бального танцю (власний виконавський досвід танцювання, семінари, тренінги, танцювальні збори, майстер-класи з провідними педагогами і топ-тренерами світу, заняття з використанням відеозаписів як засобу підвищення ефективності формування базового рівня методичної компетентності педагога бального танцю, досвід планування, організації та проведення тренувального процесу відомих передових прогресивних представників бальної хореографії, використання сучасних інтернет ресурсів, соціальних мереж). Визначено систему педагогічних умов, що забезпечують ефективність формування професійної компетентності майбутніх учителів у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: професійна компетентність, методична компетентність, педагог-хореограф, педагог бального танцю, бальний танець, хореографія.

Oleksandr ZHYROV,
 orcid.org/0000-0002-6969-398X
 Candidate of Pedagogical Sciences,
 Associate Professor at the Department of Choreography
 Poltava National Pedagogical University V. G. Korolenko
 (Poltava, Ukraine) zhyrov76@gmail.com

SPECIFICS OF FORMATION OF METHODOLOGICAL COMPETENCE OF THE BALLROOM DANCE TEACHER

The article examines the theoretical aspects of the formation of methodical competence of a ballroom dance teacher. It has been proven that the formation of methodological competence of future ballroom teachers-choreographers should be aimed at training qualified graduates who are competitive on the labor market, capable of constant professional growth and professional mobility. The content of the concept of "professional competence of a choreography teacher" was defined and the content of the concept of "methodical competence of a ballroom dance teacher" was specified. A comparative analysis of the traditional and modern model of ballroom dance training was carried out (the traditional method provides for the multifaceted preparation of dancers for participation in festivals, contests and competitions, the modern model is based on a personal-activity approach and provides for interrelated learning/teaching, education and development of students by means of ballroom dancing dance with an emphasis on the formation of interpersonal communication skills, communication culture, creative mastery of ballroom dance techniques, as well as self-improvement and self-realization skills, taking into account individual experience and achievements of advanced teachers and dance couples). The main sources of the formation of the methodical competence of a ballroom dance teacher are analyzed (own performance experience of dancing, seminars, trainings, dance meetings, master classes with leading teachers and top trainers

of the world, classes using video recordings as a means of increasing the effectiveness of the formation of the basic level of methodical competence of a ballroom dance teacher), experience in planning, organizing and conducting the training process of well-known advanced progressive representatives of ballroom choreography, using modern Internet resources, social networks). A system of pedagogical conditions ensuring the effectiveness of the formation of professional competence of future teachers in the process of professional training has been defined.

Key words: professional competence, methodical competence, choreographer teacher, ballroom dance teacher, ballroom dance, choreography.

Постановка проблеми. Нова парадигма освіти зорієнтована на формування висококваліфікованих фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в певній галузі професійної діяльності, нестандартно мислити, бути мобільними, швидко приймати рішення та вміти пристосовуватись до потреб ринку праці. На думку Н. Ничкало, ключова роль у процесі модернізації освіти належить «кваліфікованим, конкурентоспроможним кадрам із високим рівнем професійних знань, умінь, навичок і мобільності, які відповідають вимогам науково-технічного прогресу і ринковим відносинам в економіці, виховання соціально активних членів суспільства, формування в них наукового світосприйняття, творчого мислення, кращих людських якостей, національної свідомості» (Ничкало, 1995: 11). У контексті цього виникає необхідність корінної зміни структури та змісту підготовки фахівців, підвищення рівня їхнього професіоналізму, компетентності й інтелектуальної культури. Новим орієнтиром в освіті має стати компетентнісно зорієнтований підхід до формування змісту освіти, відповідно до якого фахівець має бути готовим вирішувати професійні завдання на основі сформованих фундаментальних знань та умінь, а також спеціальних професійних компетенцій.

Аналіз досліджень. Упродовж останніх десятиліть різні аспекти професійно компетентнісної підготовки вчителів активно досліджували О. Абдуліна, В. Бондар, С. Гончаренко, Н. Бібік, А. Деркач, Н. Кузьміна, Л. Мігіна, І. Прокопенко, А. Радченко, В. Семиченко, В. Сластенін, І. Соколова, Л. Хомич, А. Хуторський. Теоретико-методичні положення компетентнісного підходу висвітлено в працях Н. Бібік, І. Булах, В. Краєвського, Н. Кузнецової, О. Пометун, С. Сисоевої, А. Хуторського та ін. Концептуальним засадам зазначеного підходу присвячено роботи таких учених як І. Зимня, І. Зязюн, О. Савченко, О. Овчарук та ін. Теоретичні та методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів у вищій школі досліджували А. Алексюк, О. Антонова, Н. Бібік, В. Бондар, С. Вітвицька, Р. Гуревич, В. Деміденко, О. Дубасенюк, М. Євтух, Л. Карпова, Н. Козакова, Т. Кочубей, В. Лозова, Н. Ничкало, О. Савченко, Н. Сидорчук та ін. Різні аспекти методичної

компетентності розглядали О. Бігич, А. Волошук, Т. Гущина, А. Дейкіна, Т. Загривна, В. Земцова, А. Мормуль, Н. Остапенко, Є. Пасічник, Т. Руденко, О. Семенов, В. Сидоренко, С. Скворцова, Н. Тарасенкова, О. Фенцик та інші. Формування професійної компетентності майбутніх хореографів стало предметом досліджень таких науковців, як Л. Андрощук, О. Бурля, Л. Бондаренко, Т. Благова, О. Гордєєва, Д. Коробельнікова, О. Мартиненко, Т. Медвідь, М. Рожко, Ю. Ростовська, І. Спінул, П. Фриз, І. Харченко, А. Шевчук, Ю. Шмакова та ін. Незважаючи на розробку проблематики, пов'язаної з формуванням методичної компетентності вчителів з окремих навчальних предметів, аналіз наукових досліджень дозволив з'ясувати, що проблема формування методичної компетентності педагога-хореографа в цілому і в кожному виді хореографії зокрема є недостатньо вивченою й потребує подальшої розробки.

Мета статті – розкрити особливості формування методичної компетентності педагога бального танцю в процесі фахової підготовки в закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головним показником конкурентоздатності та рівня кваліфікації сучасного фахівця на ринку праці є його професійна компетентність. Тому підготовка професійно компетентного педагога в будь-якій сфері була і залишається предметом постійних дискусій та наукової полеміки. У своїх визначеннях передові науковці одностайні, що компетентним можна стати, опановуючи певні компетенції і реалізуючи їх у досвіді конкретної діяльності. Основним критерієм професійної майстерності кожного фахівця є знання свого фаху, що тісно пов'язане з рівнем опанування мови професії, її лексики, термінології, умінням вільно володіти та користуватися лексикою фаху (Антонюк, 2010).

Спираючись на основні завдання професійної підготовки студента-хореографа О. Мартиненко визначено, що «професійна компетентність вчителя хореографії – це властивість особистості, що виявляється в здатності до педагогічної, виконавської та балетмейстерської діяльності, теоретичній й практичній готовності вчителя хореографії до викладання хореографії в системі шкільної та позашкільної освіти, спроможність результативно

діяти, ефективно розв'язувати стандартні та проблемні ситуації, які виникають у практичній педагогічній діяльності. Отже, професійна компетентність вчителя хореографії – це особистісна характеристика, яка включає професійно-педагогічні якості, художньо-естетичні потреби, інтереси, знання, вміння та навички, які формуються під впливом професійного середовища і сприяють успішності процесу засвоєння теорії, методики та практики педагогіко-хореографічної діяльності, духовно-творчому становленню особистості майбутнього фахівця» (Мартиненко, 2015: 167).

Важливим складником професійної компетентності педагога є методична компетентність. На сучасному етапі серед науковців відсутній єдиний погляд як на дефініцію поняття «методична компетентність», так і на визначення його сутності та структури. Узагальнивши різні підходи, вважаємо за доцільне подати власне визначення методичної компетентності педагога-хореографа, розглядаючи її як інтегративну характеристику діяльності й особистісних якостей фахівця, що передбачає оволодіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання хореографії й роботи з хореографічним колективом, концептуальних основ, структури і змісту засобів навчання, володіння інноваційними методами, прийомами і засобами навчання, формами організації навчального процесу, уміння ефективно й творчо застосувати ці знання в професійній практичній діяльності (тренувальній, репетиторній, постановочній, концертній).

Аналіз передового мистецько-педагогічного досвіду діяльності хореографічних колективів дозволяє констатувати, що результативність занять із навчання бальним танцям залежить від методичної компетентності педагога. Проте як немає єдиного підходу до визначення методичної компетентності, так і не існує єдиної методики викладання бального танцю. Як показує практика, не всі педагоги мають достатній рівень методичних знань, що позначається на якості викладання бальної хореографії. Водночас бальний танець відіграє важливу роль у вихованні підлітків та молоді. Це пов'язано з багатовекторністю бального танцю, який поєднує в собі засоби музичного, пластичного, спортивно-фізичного, етичного та художньо-естетичного розвитку та освіти. Порівняльний аналіз традиційної та сучасної моделі навчання бальному танцю показав, що традиційна методика, як правило, ставила за мету різноаспектну підготовку танцівників до участі у всеукраїнських і міжнародних фестивалях, конкурсах і змаганнях, тобто на перший план виходила технічна

і фізична підготовка учасників, набуття ними практичних умінь, доведених до максимального ступеня досконалості. В основі такої методики закладено багаторазове повторення за педагогом танцювальних рухів з наступним їхнім відпрацюванням. На нашу думку, зважаючи на важливе виховне призначення бального танцю, на практиці доцільно застосовувати методику, що базується на особистісно-діяльнісному підході і передбачає взаємопов'язане навчання/викладання, виховання та розвиток учнів засобами бального танцю. При цьому акцент робиться на формуванні вмінь між-особистісного спілкування, культури комунікації, творчого оволодіння технікою бального танцю, а також умінь самовдосконалення та самореалізації, урахуванні індивідуального досвіду та здобутків передових педагогів і танцювальних пар, зростаючих вимог навчальних закладів до рівня методичної компетенції педагога бального танцю, професійно-орієнтованих потреб педагогів у оволодінні новими формами та інтерактивними методами викладання. Принципово значимим стає вивчення та оволодіння методикою викладання з використанням аудіовізуальних та візуальних засобів навчання, що стимулюють розвиток здатності учнів до критичного сприйняття інформації, її аналізу, осмислення та застосування кращого досвіду виконання бальних танців у реальній життєвій практиці. Такий підхід вимагає пошуку сучасних підходів до організації процесу навчання, що відповідають основній меті – розвитку індивідуальності особистості.

Практичний досвід показує, що основними джерелами формування методичної компетентності є:

- власний виконавський досвід танцювання, коли педагог копіює, наслідує приклад, зразок свого тренера, його манеру, стиль поведінки і спілкування, принципи, методи і прийоми викладання;
- семінари, тренінги, танцювальні збори, майстер-класи з провідними педагогами і топ-тренерами світу, заняття з використанням відеозаписів як засобу підвищення ефективності формування базового рівня методичної компетентності педагога бального танцю, що стимулюють розвиток здатності учнів до критичного сприйняття інформації, її аналізу, осмислення та застосування кращого досвіду виконання бальних танців у практичній діяльності, дають можливість оволодіти сучасними новітніми знаннями в техніці та методиці викладання, сприяють нерозривності теорії і практики. Такий підхід дозволяє більш ефективно формувати методичне мислення педагогів у моти-

ваційному, рефлексивному, предметному планах як основу методичної компетентності педагогів бального танцю, розширює діапазон знань у галузі методики як науки та в галузі сучасних методів та технологій навчання бальному танцю;

- досвід планування, організації та проведення тренувального процесу відомих передових прогресивних представників бальної хореографії, які досягли значних успіхів і мають свої авторські «школи». Причому для різного віку та рівня виконання це можуть бути різні педагоги. Проте в Україні існують доволі успішні танцювальні школи з розвиненою наслідувальною багаторівневою системою підготовки. У цьому контексті для успішного формування методичної компетентності необхідне систематичне відвідування занять цих тренерів (як мінімум 1–2 рази на тиждень);

- використання сучасних інтернет ресурсів, соціальних мереж Instagram, Telegram, Viber, Facebook, YouTube тощо, програм і сервісів Zoom, Google Meet, платформ Moodle, Google Classroom, iSpring Learn, WebTutor, Cloudschool. У сучасних умовах проводиться багато безкоштовних он-лайн тренінгів у дистанційному форматі, а на теренах Інтернету тренери і педагоги діляться власним педагогічним і методичним досвідом, викладаючи свої як теоретичні, так і практичні методичні напрацювання. Саме другі і мають вирішальне значення у формуванні практичних виконавських навичок, які в майбутньому можуть слугувати підґрунтям для вдалої педагогічної тренерської діяльності. Особливо цінними є ті Інтернет сторінки, на яких показуються і розкриваються методичні аспекти виконання фігур, вказуються на типові помилки з наступним їх виправленням, демонструються з'єднання фігур у конкурсні комбінації відповідно до існуючих правил.

Методична компетентність педагога бального танцю проявляється у різних вміннях і передбачає, передусім, знання і володіння методикою викладання свого предмета. Слід зазначити, що методична наука перебуває у постійному розвитку, збагачуючись та поповнюючись новими науковими дослідженнями питань організації, планування, використання у практичній діяльності сучасних методів викладання. У зв'язку з цим для формування методичної компетентності необхідно вдосконалити зміст профільних дисциплін, наблизити їх до реалій життя, щоб вони могли забезпечити не вузькоспеціалізовану підготовку педагогів-хореографів, а дати повне, глибоке, різноаспектне уявлення про педагогічну діяльність. Аналіз сучасного стану розвитку хореографічної освіти показує, що неефективність формування

та розвитку методичної компетентності педагога бального танцю пов'язана перш за все з тим, що педагогічні умови слабо орієнтовані на реальну педагогічну практику і не враховують індивідуально-особистісні потреби та професійно-орієнтовані очікування педагогів.

Іншим аспектом формування методичної компетентності педагога бального танцю є недостатня розробленість проблем організації їхньої подальшої методичної підготовки після отримання вищої освіти. Практика свідчить про те, що педагоги, які викладають бальні танці у школах, є випускниками закладів вищої освіти непедагогічного профілю. Професійна підготовка хореографів у закладах фізичної культури або культури і мистецтва за спеціальністю 024 Хореографія спрямована переважно на формування виконавських компетенцій і не має відповідної компетентності щодо роботи з дітьми різних вікових категорій за різними напрямками хореографії, не передбачає ґрунтовної фахової педагогічної підготовки, яка в першу чергу потрібна для здійснення освітнього процесу в закладах освіти різних рівнів (школах, позашкільних закладах дитячої та юнацької творчості, центрах естетичного виховання, спеціалізованих початкових мистецьких закладах, училищах, коледжах тощо). Адаже знання педагогіки та методик викладання забезпечує засвоєння студентами основних принципів, методів, форм організації, технологій виховної, навчальної, організаторської діяльності учителя і викладача, спрямоване на формування у студентів системи знань та навичок, вміння викладати навчальні дисципліни, ознайомлення із знаннями про особливості викладання дисциплін, ознайомлення із особливостями професійної майстерності та педагогічної техніки викладача. Професійно орієнтовані знання та практичні вміння навчати техніки танців, отримані у закладі вищої освіти, вимагають свого вдосконалення поряд із формуванням методичного мислення та методичних здібностей педагога. Аналіз факторів, що негативно впливають на розвиток сучасної методики викладання бального танцю, дозволив виявити те, що прагнення об'єднати фізичний та художньо-естетичний аспекти наукової галузі бальної хореографії призводить до необґрунтованого обмеження кінцевої мети навчання, орієнтованої виключно на досягнення спортивного результату.

Що стосується педагогічних закладів вищої освіти, то в них, починаючи з 90-х рр. ХХ ст., традиційно готували вчителів хореографії з акцентом на народно-сценічну та класичну хореографію. Єдиний ЗВО на теренах України, що здійснював і здій-

сноє підготовку як вчителів хореографії в цілому, так і з поглибленим вивченням бальної хореографії за спеціальністю 014 Середня освіта (Хореографія), є Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Цей унікальний досвід був започаткований на початку 2000-х рр. колишнім завідувачем кафедри хореографії ПНПУ, доцентом, заслуженим працівником культури України Петром Горголем. Реалізації цього новаторського задуму сприяли такі дисципліни як теорія і методика європейських танців, теорія і методика латиноамериканських танців, специфіка організації колективу бального танцю, теорія і методика історико-побутового танцю, хореографічний ансамбль, мистецтво балетмейстера, організація хореографічних заходів у системі поза-шкільної освіти, методика викладання хореографії в загальноосвітній школі, теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом, підготовка концертних номерів тощо. У 2016 р. у зв'язку із переходом на новий перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за ступенями (освітньо-кваліфікаційними рівнями) бакалавра, спеціаліста, магістра та ліцензованого обсягу, виникла необхідність у розробці нових навчальних планів і переорієнтацію дисциплін до умов сучасності. Підготовка хореографів почала відбуватися в межах двох спеціальностей – 014 Середня освіта (Хореографія) і 024 Хореографія. Як результат, з'являється профільна дисципліна «Бальний танець та методика його викладання», яка стала синтезом кількох освітніх компонентів.

Реформування освітньої галузі впродовж останніх років призвела до того, що на сучасному етапі усі ЗВО педагогічного профілю почали здійснювати підготовку педагогів бального танцю в межах спеціальності 024 Хореографія за освітньо-професійною програмою «Бальна хореографія».

Висновки. Отже, дослідження проблеми розвитку методичної компетентності педагога бального танцю дозволило розкрити важливість і перспективність цієї проблеми для подальших наукових пошуків як у галузі педагогіки, так і в галузі методики професійної освіти. Осмислення культурно-гуманістичної, соціальної, виховної та розвиваючої функцій бальної хореографії дало підставу зробити висновок про те, що вивчення бального танцю сприяє гуманітарному розвитку особистості дитини, вихованню комунікативної культури, духовності та етики поведінки у суспільстві. Важливу роль при цьому відіграє професійна майстерність педагога бального танцю, що полягає в умінні гнучко поєднувати мистецтво передачі танцювальних навичок із використанням виховного потенціалу бальних танців. Звернення до проблеми розвитку методичної компетентності педагога бальної хореографії пов'язане, насамперед, з тим, що в контексті особистісно-орієнтованої парадигми освіти поглиблюються протиріччя між вимогами, що висуваються до рівня професійної та методичної кваліфікації педагогів та фактичним рівнем готовності випускників ЗВО до виконання своїх професійних функцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Т. М., Борис Л. М., Стрижаковська О. С. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посіб. для студентів ВНЗ I-II р. а. Чернівці : «Місто», 2010. 248 с.
2. Мартиненко О. Формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії в умовах вищого навчального закладу. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. № 12. 2015. С. 165–174.
3. Ничкало Н. Г. Професійно-технічній освіті – державну підтримку та науково-педагогічне забезпечення. *Нові технології навчання* : наук.-метод. збірник. Вип. 15. Київ : ІСДО, 1995. С. 11.

REFERENCES

1. Antoniuk T. M., Borys L. M., Stryzhakovska O. S. *Ukrainska mova (za profesiinym spriamuvanniam)* [Ukrainian language (by professional direction)]: navch. posib. Dlia studentiv VNZ I-II r. a. Chernivtsi : «Misto», 2010. 248 s. [in Ukrainian].
2. Martynenko O. *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv khoreohrafi v umovakh vyshchoho navchalnoho zakladu* [Formation of professional competence of future teachers of choreography in the conditions of a higher educational institution]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*. № 12. 2015. S. 165–174 [in Ukrainian].
3. Nychkalo N. H. *Profesiino-tekhnichnii osviti – derzhavnu pidtrymku ta naukovo-pedahohichne zabezpechennia* [Vocational and technical education – state support and scientific and pedagogical support]. *Novi tekhnolohii navchannia : nauk.-metod. zbirnyk*. Vyp. 15. Kyiv : ISDO, 1995. S. 11 [in Ukrainian].